

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

קידושין נז-א

עניין: את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים

מהר"ל נתיב יראת ה' פ"ה

זה בנתיב תלמוד תורה שלא הוקשה לו רק את ה' אלהיך תירא אבל לא ואהבת את ה' אלהיך, כי עם האהבה נוכל להרבות הרבה דברים ולא יהיה בזה שתוף אלהות דאין האהבה אלהית, אבל היראה היא אלהות שהרי כל לשון אלהות הכתוב במקרא תרגם אונקלוס דחלתא ובלשון חכמים ג"כ הוציא יראתו מחיקו, כי זהו ענין האלהות מה שהוא ירא מפניו. לכך אמר שאם יהיה מרבה דבר מן את ה' אלהיך תירא יהיה כאן רבוי אלהות לכך היה פורש שהרי הוא יתב' אחד באלהותו עד שבא ר"ע ולמד את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח, ואין זה רבוי ואין כאן שום שיתוף, שאילו היינו מרבין שום ענין היה זה שתוף אבל לרבות ת"ח שחלק הש"י מחכמתו לחכמים הכל הוא הש"י כי הת"ח הוא דבק בו ית' וטפל אצלו:

מהרש"א ח"א פסחים כב :

ח"א דף כב ע"ב כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש בו, ולעיל מיניה כההוא פרשתא כשהגיע יב' לואהבת את ה' אלהיך וגו' לא פירש דאיכא להשוות אהבת ת"ח למקום אצל מורא המקום שהוא מפני יראת שכל ועונש אינו דומה להשוות לו ת"ח כיון שאין שכל ועונש של אדם ציד ת"ח יג' ועיין פ"ג דקדושין י"ד ומה שלא פירש

חתם סופר

שמעון העמסוני וכו' ה"י דורש כל אחין שצחורה וכו'. מקשים העולם מדוע לא פירש בואהבת את ה' אלקיך. גם יל"ד מה לשון פירש, דמשמע שיהי יודע לדורשו רק שפירש ולא רצה לגלות הדבר. ונלע"ד, דודאי ידע ואהבת את ה' אלקיך לרבות ת"ח את ה' הטפל להי' והם הת"ח בלי ספק, אך צאת ה' אלקיך תירא לא רצה לגלות דרש זה, דהנה אית יראת יראת עונשי העוה"ז או העוה"ב וזה רוב עבודת אנשי העולם וכמה לדיקים ועובדים עובדים מחמת יראת כזה, אך זה אינה עיקרית כי העיקור בגין דאיכו רב ושליע והיא יראת רוממותו וגדולתו ית"ש אשר לא ישגיבו אנשי העולם רובם ככולם, אם לא יראו מעונשו ולא ישגו זה לא יעבדוהו. והנה היראה מת"ח אינו מעונשו כי חכמה כמו גדול, רק מחמת רוממותו וכי הוא ראוי לכך כי חכמה חלקים בקרב. והנה אם נרצה מקרא את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח, מסתמא היראות שוים כי היכי דיראת ת"ח היא יראת התרוממותו הי"ג יראת הבורא ית"ש, ולא רבים יחכמו לירא כך ויעזבו יראתם העונשיי הקודמת כי ימאסו זה ואל יראת הרוממות לא יגיעו, ע"כ הסתיר הדבר ופירש דלא ליפוק מינייה חורבא, כמו שנכסלו תלמידי אנטונינוס איש סוכו כידוע. אמנם ר"ע שצא והי' עם הארץ גדול ושונא חכמים ועלה למדרגה כ"כ גדולה, אי"כ ממנו יראו ולא יתאשו עוד אם לא הגיעו עתה ליראה האמיתית ולא יעזבו עבודתם את ה' כשציל זה וילכו בהדרגה עד שיגיעו וילמדו קל וחומר מר"ע והוא ה"י לאות ומופת לכל עבדי ה', ע"כ הוא דרש צרכים לרבות ת"ח על הכוונה הנ"ל, ודו"ק.

המקנה

העליונה זו אף כי היא נשגבה מאוד, מ"מ יש ביראת העונש מעלה אחרת כי מעלת העונש היא יראה אחדות אמיתי שאין לירא משום ברי' ודבר שבעולם אפי' מצבא מעלה כי אם לאחדות אמיתי א"ס יתברך לבו כמ"ש הכתוב ואתה מושל בכל ונאמר מאותות השמים אל תחתו וכהנה רבות וכל אשר ירא זולתו ח"ו הוא חסרון ופגם ביראתו יתברך, אבל ביראה מחמת גדולה מצינו שציוה הכתוב באימת מלכות כמ"ש הכתוב שום חשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והיינו מחמת גדולה שחלק הקב"ה מכבודו וכן הוא מורא רבו מחמת גדולה בחכמה ואפי' המלאכים מתפחדים מפני מלאכים הגבוהים עליהם ואין זה חסרון ופגם ליראתו יתברך וגדלתו כי אדרבה בגדולת העבד ניכר גדולת רבו ח"ש

צריכים לנהוג כבוד זה בזה כמורא רבם, אמנם נראה לפרש יותר עפ"י מה שמפורש בזה שיש ב' בחינות ביראה האחת היא יראת שכל ועונש שהזהיר בזה משה בהרבה מקומות, ויש יראה עליונה מזה והיא יראת ה' בעבור גדולתו ורוממותו יתברך לאין תכלית וסוף, והנה ביראה פשוטה בעבור שכל ועונש ואף שבזה נקרא צדיק גמור כמ"ש חז"ל בנותן סלע לצדקה ע"מ שיהא בן עולם הבא הרי זה צדיק גמור, אפי"ה נקרא עובד ע"מ לקבל פרס, משא"כ ביראה עליונה שהיא שלימות העבודה, כמ"ש הכתוב יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו. דלכאורה יפלא וכי אמר דוד ליראי ה' בשביל